

Un Borrassà mai vist

El MNAC reuneix en una exposició fragments de quatre retaules disseminats procedents de la catedral de Barcelona creats per aquest mestre del gòtic

Escenes del retaule de santa Marta, sant Domènec i sant Pere Màrtir (la més gran és del Prado i la de l'esquerra de tot, comprada pel MNAC el 2020). Les parets de la sala Borrassà s'han pintat d'un color verd blavós molt característic de les seves obres J. RAMOS.

A la catedral de Barcelona no hi ha avui ni una sola obra de Lluís Borrassà (Girona, cap a 1360-Barcelona, 1424/1425), però fa sis segles, quan s'estava construint, lluien a les seves parets quatre monumentals retaules d'aquesta figura de l'star system de l'art medieval. És una història coneguda que es va repetir arreu: el gust barroc va fer desaparèixer de les esglésies les pintures gòtiques, i les que amb sort no es destruïren van acabar esmicolades en fragments que es dispersaren (a preu d'or quan van entrar en el comerç de l'art). Una de les tasques més fascinants i alhora complexes dels historiadors medievalistes consisteix a localitzar les parts i a tornar-les a muntar, encara que només pugui ser sobre el paper.

Malauradament poc conegut fora de l'àmbit dels especialistes, a Borrassà el MNAC el tenia en el punt de mira feia temps per revertir la seva escassa representació en el museu. El 2020 va tenir una

dobla oportunitat que no va desaproveitar: va fer comprar a la Generalitat dos compartiments que van aparèixer al mercat, Vestició de sant Pere Màrtir i Decapitació dels familiars de sant Hipòlit, de dos retaules diferents de la catedral barcelonina. I aquest va ser l'estímul per organitzar una exposició que no fos només la simple presentació de les peces adquirides, sinó un projecte d'investigació del treball de Borrassà, el membre més eminent d'una nissaga de pintors gironins, al temple de la capital del país.

Lluís Borrassà. Els colors retrobats de la catedral de Barcelona marca alhora l'inici de la profunda renovació de les sales gòtiques del museu del Palau Nacional, que s'anirà desplegant per fases. L'espai que estrena Borrassà no és definitiu per la senzilla raó que moltes de les obres que ara s'exhibeixen tornaran als seus propietaris, públics i privats, quan es clausurà l'exposició, el 2 de juliol. El que hi ha en aquests moments és un festival borrassà sense precedents. Amb l'empeny de Cèsar Favà, conservador d'art gòtic del MNAC i comissari de la mostra, s'han reunit fragments de tres retaules originals de la seu barcelonina.

N'hi ha un quart de documentat, que decorava la capella de Sant Antoni Abad, del qual no s'ha trobat cap vestigi. Sí que se sap que Borrassà va cobrar 70 lliures per realitzar-lo. La paperassa que permet resseguir la carrera de l'artista, actiu des del 1380 i durant més de 40 anys, és "ingent", anota Favà, que amb bon ull ha sabut incorporar-la a l'exposició. Hi ha aspectes de la vida de l'artista interessantíssims. Un de molt delicat: que va tenir diversos esclaus, com la seva pròpia dona, i mare de la seva filla. A un altre, de raça negra, li va posar de nom Jordi. I encara en va tenir un tercer, que va fer treballar al seu taller, situat davant de Santa Maria del Mar. El va comprar a un fuster de Mallorca per 66 lliures. Es deia Lluc, era d'origen tàrtar, va intentar fugir dos cops i, un cop mort Borrassà, el van alliberar i va exercir de pintor lliurement a Pollença. "No és un cas únic. Altres artistes de l'època també van tenir esclaus, com Marc Safont, l'arquitecte del Palau de la Generalitat", precisa Favà.

Amb l'ajut de Lluc, i de nombrosos col·laboradors i aprenents que també tenia al seu obrador, Borrassà va atendre un munt d'encàrrecs (de coneguts, una cinquantena). Que no fossin per a la catedral de Barcelona, a la mostra del MNAC es pot veure una joia inèdita: un Sant Esteve, de procedència desconeguda, que atresora la col·lecció Casacuberta.

Hem començat l'article dient una veritat a mitges. Sí que queda un rastre de l'artista a la catedral, però ocult a la vista. És el treball de policromia que va fer per a la trona de fusta del cor. De nou, la documentació és una bona guia: allà hi ha un referència a l'ús que feu Borrassà del pigment blau més preuat, el lapislàtzuli, que venia d'Orient. Unes anàlisis recents a les entranyes de la trona han confirmat la seva presència.

Ni de lluny tan vistosa com els compartiments supervivents dels tres conjunts que s'han retrobat al MNAC. El dedicat a Sant Andreu va ser redescobert a principis del segle XX d'una manera rocambolesca: les taules s'havien reaprofitat per l'altra cara per fer-hi un retaule barroc. "S'ha dit que era una de les obres culminants de Borrassà", apunta Favà.

Hi ha dos retaules més en honor a tres sants cadascun, en els quals encaixen les dues escenes que va ingressar el MNAC el 2020. El de sant Llorenç, sant Hipòlit i sant Tomàs d'Aquino i el de santa Marta, sant Domènec i sant Pere Màrtir. D'aquest darrer, el Museu del Prado ha aportat una escena que ha adquirit recentment. "Abans d'exposar-la allà, ho fa primer aquí", diu Pepe Serra, el director del MNAC, insistint, com sempre fa, en les bones relacions entre els dos museus. Una avinença que es manifestarà en una exposició de gran format d'organització compartida sobre la imatge dels jueus en el món medieval. S'inaugurarà aquest any a Madrid i l'any que ve s'instal·larà al MNAC.

Publicat a:

-El Punt Avui. Girona 24-02-2023, Pàgina 23

-El Punt Avui. Nacional 24-02-2023, Pàgina 15

Font del document: <http://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/2258644-un-borrassa-mai-vist.html>